ԿԻԼԻԿԻԱ

ՀԱՅՊԳՔՈՎ

ԾԱՀԱԹԱԿԱՆ

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀՏՏՈՐ ՁՈՐՐՈՐԴ. 1870, ՕԿՏՈՄԲԵՐ 10. ԹԻՒ 2.

ԱՋԳԱՅՔ

ԻՐԱԿԱՆ ԱՐԳԻՒՆՔ

Ունէի մը ծշմարիտ բարեկամութեան պատճառաւ համարձակեցայ հայրենասէր Պատրիարք մը օրհնասէր Սահմանադրութեան յանձնելու այնքան անհրաժեշտ կարևորութեան գրութիւն մը որուն բարձրագոյն ընթերցողաց հոգեբաշխութեան յանձնեմ զայն։

Ս. Գրոց ապագայ կեանքը ներկային համեմատութեամբ անտարակոյս լաւագոյն վիճակ մը պիտի ունենայ. ներկայ աշխարհը ժողովուրդներու տարաբաժանման դիտութիւնը խլելու եւ ընդհանուր մարդկութեան ճշմարիտ յառաջդիմութիւնն երագելու յաւէտ տրամադիր է. սակայն ամէն գործ՝ պատճառէ կախում ունի եւ ամէն պատճառ գործ կ'արտադրէ. պատճառին ներդաշնակութիւնն արտադրելի գործոյն ներդաշնակութեան երաշխաւորն է. վերոյիշ կարգաւորութեան օրէնքն եւ ահա անհերքելի հրաշագեղ ուսմունքը կ'աղաւաղի, տարերաց խառնաշփոթութիւնը վեր կ'ելլայ կատարեալ

արարատ ոգածութեան չքնաղ եւ վսեմ շէնքը, միշտ կանանաւորութիւնը, տարացեղ իրաց ներդաշնակաւոր միութիւնը, միմանց հակառակ էութիւն ունեցող տարերայ ուրդ լինաւոր կապակցութեան սքանչելի երեւոյթներն յառաջ կը բերեն, մարդիկ զանոնք տեսանելով կ'զմայլին եւ կ'յափշտակուին:

Սակայն երանի՛ թէ սոյն զմայլուածն ու յափշտակութիւնն ի լաւ անգր առաջնորդէր իրենց պարծանկոտութեան եւ սանդն, երանի՛ թէ գիտնային անոնք՝ որ տեսական երեւոյթներու դարձուղութեանց եղանակները՝ մեծ եւ հիանալի դասեր կ'ընծայեն խոհուն մարդերու, երանի թէ մարդկային ընկերութեան տարակարծիք անհատները, բնութեան հակառակ տարերքներու զարմանահրաշ կապակցութիւնն իրենց օրինակ առնելով՝ այն միաեանց անհամաձայն եղող անհատներն իրենց մէջ աղու եւ վսեմ ներդաշնակութիւն մը կազմելով իրարնէին այն երանաւէտ բարօրութեան ազատային՝ որու յափշտակեալ սիրահարներն ըլլալ կպարծին:

Այս աղու եւ վսեմ ներդաշնակութեան դարձադրութիւնն ոչ միայն այլազան ժողովուրդներու, բարդաւաճեալ ազգերու, մեծ ափարթամ ընկերութիւններու եւ երեւելի տերութեանց գերագոյն չքնդափայլութիւն կմատուցանէ, այլ նաեւ արեւելից մէկ անկեալ, աննշան, կսկծանաւած, հեծ եւ տարաբաղդ ժողովրդեան դարերով փառաւորեալ եւ դարերով թշնաւաւոյած հայ ազգին նոյն իսկ նեղկայ անտոյդ եւ անկերպարան վիճակին բարելաւութեան մեծագոյն օժանդակութիւն կ'ընձեռէ քանի մը լաւագոյն պատճառներէ արտադրեալ գործն ամենալաւ կ'ըլլայ իմէկ պատճառը կատարելութիւն յառաջ բերելու երբեք կարող չէ. այսպէս մեր ժողովրդեան այս աւուր ունեցած Պատրիարքն եւ վաղուան ունենալիք օրինաւոր եւ լաւ եւս է ըսել օգտաւէտ սահմանադրութիւնն առանց երկմտի եւ ամենամեծ օժանդակի կը ծնան այնպէս՝ ինչպէս որ էին անզոյ եղած առենները, կատարած չըլլանակ մ'ունին չհամարուիր. ի նախնեաց անաղ եր-
դ-ոոոր-եեն սկզբունքն յարդի եւ դարձադրական եղած է.

ազգային բարեկարգութեան համար բարօրութեան հիմունքն ալ մենք այս երեք դասակարգն կ'յատկացնենք. պէտք արար այսօր լսել Պատրիարքը մ'ունենալով դէպ դասակարգն անպատշաճ օրինքին յարիլ սոխրուած ենք. վասն համ անպատանի Սահմանադրութեան վերաքննութենէն եառք պահանջենանք Պատրիարք եւ Սահմանադրութիւն որ երեք դասակարգն է միայն, այս ալ ուղիղ սկզբունքին դէմ մոլորին հակառակ է։

Անտարակոյս երբորդ էութեան մ'անհրաժեշտ կարեւորութիւնը հարկ է երեք դասակարգն ամբողջացնելու համար եւ քննենք թէ այս երրորդն ո՞վ է եւ ի՞նչպէս կրնանք տէր ընել անոր։

Սահմանադրութիւնն ընդունող ամէն ազգեր եւ ժողովուրդներ ընդհանրականութեան միտքով ընտրելով ընտրական իրաւունքի զօրութիւնը բացարձակապէս յերեւան կհանեն. երկրի ներքաշնակաւոր միացումն հաստատելու համար դրէթէ բոլորապէս իրենց ամէն ջանքն ու ճիգը կմիտեն վստահելի ազատական եւ ազգասէր թեան տէր պատգամաւորութիւն մը կազմելու. մենք այս մտքին մէջ գլխովին անփոյթ կկենանք, այս անփութութիւնը մահառիթ է մեր ազատ ապին նկատմամբ. Սահմանադրութեան անունը լսկ իրր վերացական կամ երեւակայական բարութեան արտայայտիչ բան կընդունենք. առկայն այնպէս չէ. այս տեսակ խորհրդները մեծապէս կսխալին, վասն զի ազգի մը, եւ մանաւանդ պէտք է մեր ազգին վարչութ Սահմանադրութիւնն ոչ միայն բարեպաշտօն ազատական ընտրողութիւնն ունի այլ անոր արժանաւոր գործադրութիւնը միանգամայն ժողովրդեան բարեկեցութիւնը կապահովէ. հայի եւ պատուոյ խնդիրը կարելի եղած դիւրութեամբ եւ մեզ նպաստաւոր եղանակաւ կպարզէ եւ կլուծէ։

Ակնարեւ ազգասէր իւր կենսապահիկ պարէնին վրայ կհարկի միայն եւ բնապէս խորհելու հարկին ալ ենթակայ է. սակայն եթէ զգայնել տանք անոնց՝ որ Ազգին բարեկարգութիւնը. ազատական Սահմանադրութեան մը ախորժութիւնը. հայրենասէր Պատրիարքի ո՛ր ատեն ձեռնարկութեանց օգ-

նելը, լուսաւորեալ եւ յառաջդիմասէր պաշտօնէութիւն մը հաստատելու ջանադրութիւնն իր աւուր պարեհին կամ զաւակներուն ապագայ բարեկեցութեան լաւագոյն կիսպատան, շատ հաւանական եւ յուսալի է որ անկէ այն աղքատ մարդն անզամ իրական բարեկեցութեան նկատմամբ համեղուելով պիտի աշխատի զէթ իւր մարդկային եւ ազգային իրաւունքները դործադրուած տեսնել. ասկէ յառաջ կուգայ ժողովրդային միահամուռ չարժուձի մը. առողջական զօրութեան երեւոյթականութիւնն, ամէն օր քալապէս խնդամուտ պիտ'ըլլայ որ լոկ Պատրիարք եւ առհմանադրութիւն ունենալն ազգին իրական բարեկեցութեան երաշխաւորութիւնն ի ձեռին առացած չըհամարուիր, այլ երեքի միաւորութիւն հարկ է. զօրաւոր պաշտօնէութիւն մ'ալ պէտք է, որուն հիմունքը ազգային ընդհանրական իրաւանց եւ զօրութեան վրայ խարսխուած ըլլայ։

ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑՆԵՐՈՒ*

Դաստիարակութիւն ալ դպրոց մը չէ, այլ կեանք, գերազոյն նպատակն, և դպրոց մը չէ։

Յ. Պ. ՓՕՆՍԱԿՐԻՎ։

ԵՐԿԱՐԱՐՔ

Ընդհանուր և քաղաքական։

Յօդուածիս առաջին մասին մէջ խօսեցանք ծառայից վրայ, եւ կարելի եղածին չափ տեղեկութիւններ մեր ընթերցողաց, թէ խիստ վնասակար է, մեր ազգականց դաստիարակութեան սրբազան եւ մեծ պաշտօնն, անոնց, այսինքն ծառայից յանձնելը։ Ուսաի, որչափ ալ բարեկրթ, հաւատարիմ եւ

*Տես նիւնկիա Հատոր Դ. երես 8։

փախուկ ալ ըլլան ծառայք, սպասաւորք կամ աղախինք, ապ-
պկանց թէ քիզիգական եւ թէ բարոյական դաստիարակու-
թիւնն անոնց յանձնելու չէ։

Եղիր պիտի ըսենք նաեւ, աչք-կոյս եւ բաբեխօս համար։
Ենթադրելով որ կարելի ըլլար, Սոկրատի նման, բարեկամ-
ներ ունենալ, որք խիստ հաղուագիւտ են, պէտք է չմոռա-
նալ նաեւ, թէ իրենց պաշտօնն, օգտակար ըլլալու համար,
պարզապէս, խրատներ տալէ զատ ուրիշ բան ըլլալու չէ։
Աչխարհիս մէջ, ամէն ոք իր կարծիքներն, իր աղեկ կամ դէշ
վարձատրութիւնն, իր մարդկային նախապաշարումներն, իր
անձնասիրութիւնն եւայլն, որով զանազան եղանակներ մէկ-
ղմէկու հակառակ խրատներ, անգործադրելի խորհուրդներ
տալ պիտի սահպտին։ Ա.յսպիսի պարագայից մէջ, տղան որ
կողմն երթալու, ինքն ալ պիտի շուարի ինչպէս եւ մայրն,
անկարող պիտի ըլլայ, որուն ըսածին հետեւելու, եթէ, ինքն
ալ հմուտ, վարձատու եւ աղջիկ մը դաստիարակելու անկա-
րող է։

Ասի, այսինքն ապդականայ եւ բարեկամայ դաստիարա-
կութեան եւ առողջապահութեան վերաբերեալ տուած խոր-
հուրդներուն եւ խրատներնին, բժշկական այն այցելութեանց
վճռանին, որոնց (բժշկայ) թիւն եթէ սահմանն անցնի, ա-
նելի չափաւորութիւն գան թէ լոյս կուտան։

Մարդիկ եւ մայր չեզող կանայք մեր այս խօսքերը չեն
հասկնար. բայց անոնք որ իրենց զաւակայ դաստիարակու-
թիւն եւ առողջութիւնը հսկելու սրբազան պաշտօնն ունին,
պարտաւորեալ են, զանոնք միմիայն իր վարձատրութեանը,
գիտութեանն ու ըսյոյժը դաստիարակել եւ մեծցնել։

ԵՐՐՈՐԴ

Ա. ՔԱՂՈՒՔ

Աղջկանց առողջութեան վրայ, քաղաքին ազդեցութիւնը
մեծ է։ Բայց սա կհարցնենք թէ արդեօք գիտէ՞, աղջկանց
ֆիզիքական կառուցվածքութեան համար երբեմն պէտք

եղածները զոհել։ Պիտի՞ արդեօք առաջնորդել իր աշակերտն այնպիսի եղանակաւ, որով քիչ ժամանակի մէջ շատ աշխատութիւն ընել, եւ հետզհետէ աշակերտին առողջութեան համար գործածուած ժամերն աւելցնել կարելի է։ Պիտի ճանչնա՞յ եւ հասկնա՞յ աշակերտին հոգեկան ըլլալու եւ տակաւ ըլլալուն նշանները, եւ կարո՞ղ պիտի ըլլա՞յ այն նշաններէն, աշակերտին ծանր ըլլալ դիտմամբ դարձած պատրուակներէն զանազանել։ Պիտի ունենա՞յ, վարժուհի ըլլալու այն յատկութիւնները, այնինքն հաստատամտութիւն եւ քաղցրութիւն, իմացականութիւն եւ դիւրացուկութիւն։ Պիտի կարենա՞յ խնամել եւ դաստիարակել աշակերտին միտքը, սիրտն և խղճմտանքն։

Բայց որչափ հաղուագիւտ է, այսպիսի վարժուհիներ, որք առանց այս յատկութիւններն ունենալու, այսօր աղջկանց դաստիարակ կոչուած են։ Աչքերնիս աղիւիներն, այսպիսի պարագայից մէջ մնծնալով, մեզ կոզմէն ծառայներէն լրբութիւն, դաստաուներուն երեսին ձգուած, այնինքն առանց հնազանդութեան եւ յարգանաց. միւս կողմանէ մօրը հպարտութեան որ կուզէ աղջիկը կրթել, եւ տիարութեան մէջ կքաշկրտուի, որ անոր երջանիկ ըլլալը կփափաքի։

Բայց որչափ սրբազան պաշտօն մ՚է այս, ծնող-ի ըլլալ. ծառայք եւ աղախինք, որքան որ աղդեցութիւն ունին աղջկանց վրայ, անբաղդատելի կերպիւ աւելի է վարժուհին աղդեցութիւնն. ասոր համն մէկ խորհածն, համն մէկ խօսքն, իր բնաւորութեան համն մէկ սեռանելի շարժմունքն, եւ իր իմացականութեան համն մէկ յատկութիւնն։

Որչափ անհոգութիւն է ուրեմն, մայրերուն ընդհանրապէս այս ընթացքն, որք իրենց աղջկանց դաստիարակութիւնը, իբր ֆիզիկական եւ իբր բարոյական դաստիարակութիւնը, ծառայից եւ վարժուհիին յանձնելով, անտարբեր կմնան. որք մայրական այս սրբազան պաշտօնն, ընդհանրապէս օտարի մը, եւ շատ անգամ անծանօթի մը յանձնելով, խիղճերնին հանդարտ եւ սիրտերնին գոհ կպահեն։

Շ.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՏԻԿՈՆ ՏՔ ՍԹՈՒԼ

Տաճարներուն դարուն սկիզբն, աղաւթեան դըպրոցին պարագլուխն եղած է, [illegible] ղեկավարը հեղինակը, նախկին ալ Սմաէլն. այս դարուն դրաւխոսոց մէջ. հռչակաւոր եղող այս Տիկինն, իր համբաւը վաստկեցաւ չէ թէ աղնուական ընտանիքի զաւակ ըլլալովը, այլ իր հոգւոյն բարձրութեամբն, իր ատաղձովը եւ իր ձերքովը:

Կանայք եթէ հռչակաւոր կըլլան մասնաւորապէս աշխատասիրութեանց եւ դրամատնութեան մէջ, աւելի դէպ այդպիսի գործերն է քան թէ բանակատնութեամբ, ինչպէս եւ աւելի անթերութիւնամբ է, քան թէ խոհանոցի խորհրդով: Այս երկու յատկութիւնները իրարմէ զատուած չեն, բայց արանց եւ կանանց մէջ անհատապէս կերպիւ կը տեսնուին, որպէսզի մէկն միւսը ամբողջացնէ հոգւոյ միութեամբը: Տիկին որ Սմաէլ թանկագին առանձնաշնորհութիւնն ունէր, ատոնց երկուքն ալ միանգամայն ունենալով: Սիրոյ բանակատնութեան եւ միանգամայն բանակատնութիւնն ալ կրնայ մէջ խոթելու գաղտնիքը գտած էր. վասնզի իւ մասնց բուռն պայծառութիւնները չէին պակսեր բնաւ իր արտին մէջ իջնելու, ուր կնախագահէին յուշման եւ սիրոյն ընտանիքին: Այս աբանելի կազմուածքն, աղաւաւթեան համար ծառայելոյ, ոյնպիսի ժամանակի մը մէջ, որ աստեն աղաւաւթիւնն, յանուն աղաւաւթեան գործած չափազանցութեանց հետ չփոթուած, կը տանէր միայն թշնամիները, հակառակորդներ կամ լուռ բարեկամները, որք սովորաբար կզսհուին բռնութեան: Աչխարհ ամենայն, փառքով յափշտակուած եւ վախով առ ինքն ժողվուած, գլուխ կխոնարհէր. նա, Տիկին որ Սմաէլ միայն, միայն իր խղճին ձայնովը քաջալերեալ եւ խրախուսեալ, միայն իր ակարութեամբը պաշտպանեալ, համարձակեցաւ պահանջել իրա-

ւոնք, որ ներելի չէ եւս կենալ ի չնորհս ղօրութեան։ Տիկին սբ Մթաէլ, ոչ միայն, աղաւաղութեան առաքեալն եղաւ, այլ եւ պաշտպանն. աւելին ալ ըրաւ, իր օրինակովը, իր անուան համարումովը զանի, աղաւաղութիւնը, դրականութեան պատմութեան, վիպասանութեան, կրօնից եւ մարդկային աշխոյժութեան եւ խորհրդոց մէջ ընդհանրացուց։ Աղէկ համազած էր թէ, եթէ հոն չգանուի աղաւաղութիւնն, եթէ, նա, աղաւաղութիւնը, մեր հոգւոյն մէջ չըլլայ, անկարելի է զանի օրինաց եւ իրաց մէջ խոթել։ Եթէ ճշմարիտ է, ինչպէս ժամանակակից հոչակաւոր բանաստեղծ մը կ'ընդդէ, թէ Ո-օմանաբանութիւնն ուրիշ բան չէ, այլ դրականութեան աղաւաղութիւնը, Ֆ-ան, եւ գրականութեան, ընդհարկ օրինաց հետ ոչնչացած յարաբերութիւնն անուն դործոց, հեղինակին (Տ. սբ Մթաէլ) կվերաբերի զանի հիմնադրելու փառքը։ Տիկին սբ Մթաէլ, առաջինն եղաւ, մինչեւ այն օրը, մեծաւորական դործոց մէջ ճշմարտութիւն եւ աղաւաղութիւն սկզբունքներով դրողը. սիրեց եւ յարդեց ընութիւնն եւ իր սիրան, եւ ոչ թէ աւանդութիւններն եւ օրինակները նկարագրենք, միանդամայն անարդելով կիրքն եւ ընկերութեան դէմ կրից ըրած բռնութիւններն, այնպիսի համարձակ ոճով։

Տիկին սբ Մթաէլի, չէ թէ երիտասարդութեան սանեն դրածներուն մէջ, իր մտաց կարողութիւնն եւ իր երեւակայութեան աղբիւրները կտեսնուի, հապա այն օրախոսութիւններն, իր հանճարեղութեան ամէն դրածներուն մէջն, ալ աւելի կտեսնուի։ Գրականական էնթը-ն, որ ընդհանուր մարդկութեան, (աւանդ զանազանելու ազդութիւնն, կրօնքն եւ ժամանակը) մեծաց ամէն տեսակ դործոց բազդատական քննութեան ելքայ հիմնուած է, մեկնելով մեծաց արդիւնքները տեսութիւններովն, օրէնսդրութիւններովը զանազան ժողովրդոց դատաստաններովն անհատից կենաց եւ սերնդոց կիրքովն։ այս բարեսիրտ եւ ճշմարտիւ անկողմնապահը էնթը-ն սանձած եղաւ այս Տիկինը, Տիկին սբ Մթաէլը. զի իր նախադասութիւններուն մէջ դանուածներն են չոր լուծմունքներ, ճար-

տասանեց դատողութիւններ եւ արտասանութիւններ։

Տիկին սը Սմաէլ, պատմութեան մէջ այս անկողնասիրութիւնը մտցուց, ուրիշ դարի մը օբէնդրութիւններէն եւ իրողութիւններէն, առանց կրկին եւ վրեժխնդրութեան դասելով, եւ ոչ թէ անպատուղ անօգուտ բողբոջներուն բնապիրը վնտռելով, այլ այլ ընկերականութիւնը, մարդկային կառավարչագործութիւնը կամ յառաջադիմութիւնն յօրինաց օրէնքը. նա ղանխ վնտռեց թէ ներկային եւ թէ ապագային համար. նա եղաւ, իմացական Ամերիկային Քրիստոբոր Քոլոմպոսը, ճանչցնել տալով առաջին անգամի համար, փիլիսոփայութեան եւ դրականութեան, իմացականութեան ձիրքերով հարստացեալ այս աշխարհն։

Ա՛յս սկզբամբ, աղատական միտքերը դործածեց, նա պատրաստեց, աղատ փոխանականութեան, դեռ չհնարուած տեսականութեան, եւ անդործ ապրելի հայրենասիրութեան մը կիրքերէն եւ հպարտութենէն ծնունդ առած նախապաշարումներով, մինչեւ այն օրն իրարմէ զատուած ժողովրդոց միութեան, այն պղծեցիկ եւ վհանձն դործադրութիւնը։

Փիլիսոփայութեան եւ մարդկային դիտութեան միւս ճիւղերուն ալ քիչ ծառայութիւն չտուաւ, Ռոյէ-Քոլարի, Քուզէնի եւ Ժուֆրոյի առաջնորդն եղաւ, նեմթակատնութեան աղատութեան վրայ ունեցած վտանդն ապացոյց։ Պ. Քուզէնէ խիստ շատ առաջ ճանչցուց, Քանդի, Ժաքօպիի եւ Գերմանիոյ ուրիշ դպրոց անուններն եւ դրուագիններէն։ Տիկին սը Սմաէլ, Խտանթիթէ ապօրու (...ute absol...) անուն դրքին մէջ մարդկային արժանաւորութեան եւ խղճին համար վտանդաւոր եղած կէտերը ցուցուց, այն սկզբունքն, որ Սրինոզայի Ամենատուածութիւնն է։ Ազատական կարծեաց, աղատութեան հիմն ըրաւ, Աստուածպաշտութեան, պարտաւորութեանն եւ մեր անմահականութեան խիղճն. առանք են ահա, այս անբաղդատելի կնոջ ըրած. առանք են ահա, մեր գործուն կարծեաց համար բոլոր ճամբաներն, եւ որչափ որ իմացականութեամբը մեծ եղաւ, այնքան ալ իր

բնաւորութեամբն եւ իր հոգւոյն գեղեցկութեամբը հռչակաւոր եղաւ։

Տիկին ոը Սթաէլի դարձոյ վրայ չխօսած եւ մեր ընթերցողաց աւելի օգտակար ըլլալու նպատակաւ, նախ սակրինք վերոյիշեալ Տիկնոջ կեանքն, որոյ մէջ ընթերցողք պիտի տեսնեն թէ իր ազնիւ բնաւորութիւնը, հարկին մղնման պիտի ցուցնէ։

Տիկին ոը Սթաէլ, հռչակաւոր Նիքքերի դուստրն է, որ ծնաւ 1769 Ապրիլ 22ին։ Իր մայրն եղաւ իր դաստիարակն. որ չատ գիտնական եւ խելացի կին մ'էր. հին եւ նոր լեզուներ գիտէր. հեղինակ փիլիսոփայական, բարոյական եւ բանասիրական բազմաթիւ դարձոյ. բայց իր բնաւորութիւնն, աղջկանը բնաւորութենէն բոլորովին կտարբերէր։ Մէկը (Նիքքեր) էր պաղ, լուռ, միշտ միօրինակ, միշտ աեր իր խօսքին եւ իր գործունէից. իսկ միւսը (Սթաէլ) աչխոյժ դրդռեալ, երազօտ, անկարող ինքզինքն ուրիշներուն տալ եւ բռնել, տպայութեան մէջ դատում ունեցող. որոյ առթիւ ըսուած է թէ, բնա- պաշ եղած չէր, այլ ծնած է յաոաջ։ Ս. յորէս Տիկին Նեքքեր համոզուեցաւ թէ, տուած աչխատութիւնը պարապ չէր։ Իր տունը, ժամանակին ամենէն հռչակաւոր գրաղ իտաց գլխաւորարար փիլիսոփայից բաց էր, որչափ որ ինքն միեչեւ իր վերջին չունչը անփոփոխելի կաթոլիկական մնաց։ Կըսուի թէ կպատուիրեր իր աղջկանն, որ ամէորարար իր աթոռին քով փոքրիկ նստարանի մը վրայ կնստէր, չիտակ եւ լուիկ մնալ, երբ ինքն, իր ամէորական հիւրերուն, Պիւֆոնի, Մարմոնթելի, Տիտրօյի, Եամֆորի, Ռէյնալի (Գազպիտայի փիլիսոփայք) հետ կխօսէր։ Սեւ եւ փայլուն աչուքներով փոքրիկ աղջիկն ամենայն ուչադրութեամբ մտիկ կընէր, երբեմն ալ կարեւոր հարցումներով, նոյա խօսակցութիւնը կընդմիջէր. այնպէս որ հետզհետէ իրենք սկսան զանի խօսել սալ. Ռէյնալ մանաւանդ, իր փախուկ ձեռքերն իր ձեռաց մէջ առնելով, ծանր իմպրայ վրայ կխօսէր որ ամենայն ուչադրութեամբ մտիկ կընէր։ Պ. Նիքքեր, իր կնոջմէն աւելի զգայուն ըլլալով իր աղջկան որպիսութեանցը, բնաւ չէր ջնեսէր. աղ-

ջիկն ալ հայրն աւելի կսիրեր եւ իրմէ զատ ուրիշ պաշտպան չէր ճանչնար։ Տիկին տը Սթաէլ, հօրը վրայ ունեցած այս կիսրը, մինչեւ դերեզման տեւեց։

Ա.ինքան կսիրեր հայրն, որ ինքն իր բերնովը առաջարկեց սմուանանալ, իր հօրը մէկ բարեկամին հետ, առանց ընտրած մարդուն ոգեղութեան ուշադիր ըլլալով, սա միակ պատճառին համար, թէ որովհետեւ դիտած էր թէ իր հայրն ալ զանի շատ կսիրեր, շարունակ միատեղ էր, եւ այս առթիւ բաըրուկին իւարու հետ պիտի միանար։ Կարդալն սովրելու առն դվեսաւոր դործերն իր խելքին մէջ կարձանագրեր։ 15 տարեկան եղած առեն, էքբէ ոբ ը-ա անուն փիլիսոփայական դրքէն զանազան կտորներ կբաղէր, իր խորհրդածութիւններն ալ աւելցնելով։ Իր մօրը խոստովանէն միսիմարուելու համար, որ չէր թողեր թատրան երթալ, ինքն ողբերգութիւններ, կատակերգութիւններ առածներ յօրինելով, ինքն իրեն կներկայացներ միանգամայն հեղինակ եւ դերասան ըլլալով։ Բայց եթէ, թատերական տեսարաններ տեսնելու եւ լսելու արդելք ունէր, աւելի վտանգաւոր դբօսանք մ'ունենալու արտօրնութիւն մ'ունէր, այսինքն Ռ.ինէ խոսու։ Օրլեսդ Ալքերի (Տիկին տը Սթաէլ) ամենէն աւելի ախորժած եւ կարդացածն էր Ռիչարսընի Ռոմանն էր, որ ԺԸ. դարուն ամենուն կարդացած դիրքն էր. ինչպես ինքը կպատմէ թէ, իր երիտասարդութեան ամենէն երեւելի անցրը, Ֆլարիսի վախճյընեն եղած էր։ Մշանչենաւոր այս յուզմունքը, մեռաց այս աշխուժութիւնը Ա. տը Սթաէլի առողջութեանը վնասեց։

Տիկին տը Սթաէլ, արդարեւ, ոտար կազմուած մ'ունէր, չէր կարող մեռաւորական աշխատութիւն ունենալ, եւ առանց ֆիզիք վնասել անկարելի էր։ Վերջապէս երբ տեսան թէ օր ըստ օրէ կակարանար եւ ուժաթափ ըլլալ, թէ երեսին դոյնը կնեռար, բժիշկ բերել տուին, որոնց հրամայեց Փարիզը թողուլ, ինչպես եւ կարդացն, գիւղ երթալով, դաշտաց մաքուր դալ եւ կենսատու օդը ջնջել։

Շարունակելի

ՕՐԷՆՍԴՐԱԿԱՆ

ԱՄԵՐԻԿՈՅ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ

Քանի որ Ազգ այինք, Սահմանադրութիւն բառն «բռնակալութեան» դէմ է, քանի որ կվտիաբլին եւ կաշխատին թէ, ազգային վարչութիւնն եւ ամէն թաղական խորհուրդը, ըստ Սահմանադրութեան իրենց պաշտօններէը կատարեն, քանի որ կսիրեն թէ, եթէ ազգը Սահմանադրութիւն չունենայ, ազգին յառաջադիմութիւնն անկարելի է, քանի որ ազգ այնոց յոյսը Սահմանադրութեան վրայ է, կարծեմ լիուռ օգտակար կըլլայ, եթէ աշխատինք, Սահմանադրական ժողովրդոյ ամենէն զգաւորն եւ յառաջադէմ եղող, Սահմանադրական ժողովրդեան ըսել կուզեմ Սահմանադրական Ամերիկոյ, Սահմանադրութեան վրայ խօսիլ։

Այս ընելոնէնս, այսինքն Ամերիկոյ Սահմանադրութեան վրայ խօսելոնէնս, Ամերիկան պիտի ճանչցնենք, որոնք, եթէ չենք սխալիր, խիստ օգտակար է։ Բայց եթէ ըսող գտնուի թէ, Ամերիկայ, մեր ազգէն կամ ժողովրդէն բոլորովին տարբեր ազգ կամ ժողովուրդ մ'է, եւ հետեւաբար իր Սահմանադրութիւնը, բնաւ երբեք, մեզ եւ մեր Սահմանադրութեան օգտակար կամ օրինակ չկրնար ըլլալ կամ ծառայել, տոքր կպատասխանենք թէ, Ամերիկան եւ իր Սահմանադրութիւնը ճանչնալիս, ինչպէս ամէն Ազգաց, որը յառաջադիմել կխնդրին, նոյնպէս եւ մեզ, մեր Ազգին համար խիստ օգտակար եւ կարեւոր է։ Եւ ինչպէս օգտակար չկրնար ըլլալ ոչխարանոսի անդիի կողմը բնակող ժողովուրդն, այսինքն Ամերիկան ճանչնալն, որ 70 տարիէ ի վեր ըստ ամենայնի յառաջադիմող հասարակապետութիւն մ'է, քաղաք մը, ուր կեանքն ապահով է. երկիր մը, որ իրաւամբ, աշխատութեան երկիր եղած է։

Քաղաք մը, որուն ամէն մէկ անհատն, ըսել կուզենք, ամէն մէկ ամերիկացի, իր Սահմանադրութեան եւ հայրենեաց

համար մեծ կիրք մ'ունի. արդարև չունինք, մենք այս տեսութիւնը, մայրաքաղաքին, եթէ Սահմանադրական կիրքը, մոլութիւն կոչել ներելի է: Ըստ մեզ, Սահմանադրութիւնք, որոնց ծննդեանը սիրուն ազգերը են, որք ընդհանրապէս, նշանաւէրէն առաջ կմեռնին: Կ-ըսէք է, ըֆոդոն իւրաքանչիւր ազգ-ը-ն համար է որ չի կրնար ապրիլ. ինչպէս կասկածեցնէ Առաջադրութեան կամ բժշկութեան օրէնքը:

Բայց Ամերիկացւոյ համար, այնպէս չէ, ասոնց համար Սահմանադրութեան օրինադիրն եւ Սատուածաշունչը, միեւնոյն պատիւն եւ յարգն ունին:

Որովհետեւ, Ամերիկոյ մէջ, թագաւորութիւն, կեդրոնական վարչութիւն ըսուած բանը չկայ: Որովհետեւ, Ամերիկան հիմնադրողը, չէ թէ հզօր ժողովուրդ մ'է, այլ Ամերիկան ծնանդ առած է, աշխարհիս ամէն կողմերէն հոն գաղթող անհատներէն:

Ամերիկոյ երկիրը սահման չունի. չգիտցուիր թէ ո՛ւր կսկսի եւ ո՛ւր կվերջանայ, եւ խիստ դժուար է թէ, Պօսթօնցիք, Քալիֆօրնացւոյ վրայ դատ ունենան: Ամերիկացւոյ համար ուրեմն, հայրենիքն իր երկիրը չէ, ինչպէս որ ըսինք, նոյնպէս ալ իր դրօշակը չէ, որովհետեւ մինչեւ այսօր Միացեալ-Նահանգք, օտար ազգի մը հետ պատերազմ ունենալու երջանկութիւնը չունեցան. նոյնպէս Քաղաքական պատերազմ ալ անծանօթ էր, բայց 1861ին ունեցաւ, եւ որ տեւեց մինչեւ 1866, բայց այս ալ առիթ եղաւ, Միացեալ-Նահանգք աւելի միանալու, ազգային միութիւնն աւելի ամրանալու:

Բայց այսու ամենայնիւ, որ եւ է ժողովուրդ մը, միութիւն մը, դրօշակ մը ունենալու է: Եւ երբ Ամերիկոյ դրօշակը վճռաբեկու ելլենք, երեք բան կգտնենք, որք զանի կըբաղկացնեն եւ կներկայացնեն. առաջին 1776 ՅՈՒԼԻՍ 4Ի ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՁՕՅՆՆ, — երկրորդ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ, — եւ երրորդ ՎԱՇԻՆԿՕՆ:

Ահա այս երեք բաներով, Ամերիկացի մը կճանչցուի: Այսօր չկայ մեկն Ամերիկոյ մէջ, անկախութիւնը չատորադրած,

Վաշինկթընի ծառայած չըլլայ, եւ հետեւաբար, Ամերիկայ դրօշակն ալ, ուրիշ բան չէ, այլ իր Սահմանադրութիւնն։

Ասի ինչպէս որ ճշմարիտ է Հիւսիսային Ամերիկայ հասարը, միանգամայն նոյնպէս ճշմարիտ է Արեւելեան Ամերիկացոց համար։ Չի ընթերցողք պէտք է տարբին թէ, Վիրգինիացի Ամերիկայի մը, ձէֆֆերսընները, առաջին անգամ անկախութիւնն ստորագրողը։ — Վիրգինիացիք։ Վաշինկթընն եւ Մատզոն են, Սահմանադրութիւնն յօրինողները։

1860 Դեկտեմբեր 20ին էր, որ Արեւելեան Քարօլինը, Միութենէն դուրս ելաւ. եւ 1861 Փետրուար 1ին, բամպակի վիճակներուն կամ նահանգներուն երեսփոխանները ժողովք կազմեցին, Սահմանադրութիւն մը խմբագրելու, զոր որոշուելով, 35 օրուան մէջ, խմբագրել սկսաւ. 1862 Մարտ 11ին, Սահմանադրութեան խմբագրութիւնն աւարտուելով, ձէֆֆերսըն Տավիս, Նախագահ կոչուեցաւ։ Ի՞նչ է այս Սահմանադրութիւնն։

Եւրոպական Աղգայ մէջ, շատ քիչ մարդիկ գիտեն թէ ի՞նչ է այս Սահմանադրութեան ոգին եւ սկզբունքն, որոնք խիստ կարեւոր եւ օգտակար է գիտնալ։ Ասի ուրիշ բան չէ, այլ նոյն ինքն, հին դաշնաւորական Սահմանադրութիւնն է, մէկ քանի տարբերութիւններով. ուրիշ խօսքով, Հարաւային Ամերիկան միշտ կրնայ ըսել, թէ սկզբնական Սահմանադրութիւնը պահեց, մէկ քանի փոփոխութիւններով։ Ինչպէս աւելինն է թէ Օրէնսդրական կառավարութիւնն անկարող պիտի ըլլայ ոչ կրօնական աղատութեան, ոչ միանալու եւ ընկերութիւն կազմելու իրաւանց, ոչ անհատական ազատութեան արդելք ըլլալու։ Երկրորդ Օրէնսդրական կառավարութիւնն, երկու ժողովոյ բաժնուած է, քուէով ընտրեալ նախագահ մը, եւ անկախ դատաստանական վարչութիւն մը. մէկ խօսքով, դարձեալ մի եւ նոյն Սահմանադրութիւնն է։

Սակայն մէկ քանի տարբերութիւններ կան. որոնց մէկ քանիներն են, բաւական ժամանակէ ի վեր ժողովրդեան կողմանէ ընդդուած չեն եղեր, եւ անոնք ալ ուրիշ կէտեր են, որոնց

վրայ քիչ մը վարը պիտի խօսինք։

Օրինագրական կարեւորութիւններ ունեցող փոփոխութիւններն են, Ա. որոշուեցաւ թէ, Նախագահութեան պաշտօնը վեց տարի տեւողութիւն պիտի ունենայ եւ թէ Նախագահը վերստին ընտրելի չպիտի ըլլան։ Ապա, Սահմանադրական խիստ փոփոխուկ ենթակայ մ՚է այս, թէ նախագահ մը վերընտրելի պիտի ըլլայ, թէ ոչ։ Ըսել է թէ, վերընտրելի չպիտի ըլլայ, ազգին իրաւունքը բռնաբարել է, որուն մեծ չահ կրնայ ունենալ արդէն ծանօթ եւ կարող մարդ մը դարձեալ գլուխը պահել. բայց միւս կողմանէ, որոշել թէ, վերընտրելի պիտի ըլլայ, վիճակին կառավարութեան մէջ, ազդային չեզոք չահ մը մոռնել է. մարդու մը ինքզինքը համբաւաւոր ընելու փափաքը տակ է. եւ իր փափաքները կատարելու համար, վիճակին վարչութեան ամէն միջոցները գործածելու պատրաստ է։

Ամերիկոյ մէջ տասը դէպի թիւնը տեսնուեցաւ փորձով։ Ազատին Սահմանադրութեան մէջ, Նախագահը, ամէն չորս տարին անգամ մը վերընտրելի են։ Վաշինկթօն, որ առաջին նախագահն եղաւ, միակ փափաք մ՚ունէր։ այն է մանաւոր կենաց մէջ մնայնել։ Իսկ Ճեֆերսըն, Վաշինկթօնի կարծիքին բոլորովին հակառակ կարծիք ունեցաւ, որուն կուզէր թէ, Վաշինկթօն կրկին անգամ նախագահ ընտրուի։ Ճեֆերսըն, պզեկ հասկցած էր, թէ Վաշինկթօնի գործը կատարեալ եղած չէր. որու համար, զօրապետին կը բերէր, հաւատարակապետութիւնը դեռ վտանգներ ունի անցնելու. դուք էք, զօրապետ, այն միակ մարդն, որոյ վրայ բոլորովին վստահութիւն ունինք, այն միակ մարդն, որ կարող է զմեզ, այս վտանգէն ազատել, եւ որոյ համար պէտք է որ տաք Նախագահութեան պաշտօնին մէջ մնաք. «տասը պատասխանած է, Վաշինկթօն, ամենայ պարզութեամբ թէ, ԵՐԲ ՀՈՒԱԾ ՐԵ, ՊԱՏՇԱՒ ՀԱՐՑՆՈՂ ՀԵՒ ԽՐԱԽՈՒՏ Է. ՀԱՅՐ». Բայց ուժը տարի Նախագահութեան պաշտօնը վարելով, դարձեալ չուզեց որ Նախագահութիւնը մշտընչենաւոր ըլլայ, այլ փոփոխելի։ Այն ջրէն ի վեր կանան

Եւ օրէնք է, թէ Ամերիկոյ մէջ, Նախագահ մը ուրիշ աւելի պաշտօն չկրնար վարել։ Վաշինկթօնին ամէն մէկ ըլլածը, ժողովրդեան յարգելի եւ պաշտելի եղած է..այնպէս որ իր ամէն մէկ գործողութիւններն, երկրին օրէնքն եղած է։ Ճեֆըրսըն, ինչպէս եւ Մարտիսըն եւ Մօնռօ ուրիշ նախագահ ահեղին։ Բայց Ճաքսըն զօրապետի ժամանակ, գործերը փոխուեցան։ Ասի քալ եւ խելացի զինուոր մ'էր. ժողովուրդն երկու մասի կբաժնէր. այն որ իրեն կողմնակից էր, աղէկ կողմն էր, եւ այն մասն որ իրեն դէմ էր, գէշ մասն էր։ Ամէն բան, պաշտօն եւ չնորհք իր բարեկամաց համար էր։

Շարունակելի

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Ամերիկոյ Միացեալ-Նահանգաց եկամտից տեսուչ Պ. Տաֆիա վէյլս, Կառավարութեան դանձուն վերաբերեալ տեղեկագիրը ներկայացուցած է, որմով Տնտեսութեան ազգուս գաս մը կրնայ ըլլալ Ընթերցողաց։

Ամերիկայ մէկ կողմն օր ըստ օրէ հարստանալու վրայ է։ միւս կողմնանէ ալ ժողովրդեան թիւը կաւելնայ։ Անցեալ տարուան եկամուտէն 49,453,149 ոսկեր աւելցած է, բոլոր ծախքերը գոցելով։

Երկանիկ Ամերիկան . . . .։

ՏԻՐ ՅԻ ԼՄՐԱԳԻՐ

ՏՈՒԹՈՐ Մ. Բ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԴՐԱՏՆԵՐԱԿԱՆ Է, ՂԷԼԷԹԻՈ. ՏԻՑԻՐՄԷՆ-ԽԱՆ ՓՈՂ 13

Կ. ՊՕԼԻՍ. Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Թ. ՏԻՎԻԹՃԵԱՆ.

Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ա

ՀԱՅԵԳԵՑԻ

ԾԱՒԱԹԱԿԱՆ

ԱՐՈՂՋԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԵՏՈՒ ՀԱՐՐԱՐԵՑ· 1870, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 20· ԹԻՒ 3·

ԱՋԳ

Մենք որ բաւական առենէ ի վեր Կիլիկիայիս միջոցաւ Աղբին պարտքը մարելու համար կխօսեինք, ահա վերջապէս նպատակուս հասանք, Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքը Հայրը մեր ըրած առաջարկութիւններն ընդունեց։

Ընթերցողք կարդալով այս թիւը՝ կրնան տեղեկանալ թէ, մեր առաջարկութիւններն այնպիսի եղանակաւ ի գործ պիտի դրուին՝ որուս վրայ ամէն ազգայինք վ տահ կրնան ըլլալ որ, հաւաքուած առակը ազահօվեալ պիտի ըլլայ եւ պիտի յատկանայ երեք ազգօգուտ նպատակներու։

Ազգային կնիռայ ձեռնհասութեամբ մօտնակից ըլլալ այս հանգանակութեան, որով ազգային գործերը յաջող վիճակի մը մէջ պիտի մտնան, եւ ս՛րած պիտի ըլլան ղէպրիկ, որ յուսահատութեամբ եւ մոռատանջութեամբ միշտ հիւանդ ըլլալու ենթակայ եղած է։

Ս. Մենասեանաց Սրբազան Պատրիարք Հայր,

Ազգային վարչական ներկայ անառարկ եւ անկեղծարան վիճակը, Հայ ժողովրդեան ի վաղուց ենթակայ եղած աղէտներն եւ թշուառութիւնները առաւել ծանրացուցած, եւ ապագայ բարեկարգութիւնն անդադրմտրելի ընելու չափ ահաւոր խոչընդոտներ երեւան հանած են:

Ս. յս ցաւալի պարագայիս մէջ հայրենասիրական զգացում ունեցող սրտեր չէին կրնար այլ եւս յապաղել իրենց օժանդակութիւնը. շատեր խնդամուտ եղած են, որ կրօնական պաշտօնէութեան մը զօրութիւնը, ժողովրդեան իրաւանց դադրածրութիւնը կերաշխաւորէ միայն, շատերու դիտակցութիւնը լուսաւորեցաւ. Գահաւոյին ազգայնոց մէջ ընդհանրական դաստիարակութեան ծաւալման անհրաժեշտ օգտակարութեանը մտան. սակայն այս երկու ամենակարեւոր բաներն ի գործ հանելու համար նախապէս Ազգային կրնդհանական մասուներն եւ վարժարանաց եկամուտին վիճակն քան կարելւոյն բարւոքեալ ըլլալու էին:

Ձեր Սրբազնութիւնը, Պատրիարքական դահն ամբառնալէն անմիջապէս նայեցաւ Ազգայնոց հեռատես եւ յառաջդիմասէր մասերը մեզի, ամէն ճիգ թափել հայ ժողովրդեան ապագայ կենաց բարօրութիւնն հիմնելու միջոցներն ի գործ դնել. վասն զի անուրանալի ճշմարտութիւն մ'է, թէ, Ձեր Ս. Մենասեանութեան Գահակալութիւնն Ազգին այդ խնդիրները անյապաղ եւ անմիջական եղանակներով ի գործ դրուէին:

Ս. յս մտախոհութիւնը, վերջապէս զգացնել տուաւ ամենց՝ թէ մինչեւ որ Ազգին ներկայ անառեական վիճակը չբարւոքի, երբեք հնարաւոր չէ օրինական բարեկարգութիւն գործածել: Մինչ այս՝ մինչ այն, այս կարծիքն երթալով ընդհանրացաւ. Ձեր բարձր Սրբազնութիւնն ալ ինչպէս՝ որ խիստ հաւանական էր, համամիտ գտնուեցաւ այս կարծեաց եւ

հուսկ ուրեմն ներկայ տեղեկագիրս պատրաստող Մատնաժողովոյ կազմութիւնը տեղի ունեցաւ։

Մատնաժողովս իւր պատրաստած տեղեկագրոյն հետ նաեւ պարտաւորութիւն կհամարի ներկայս եւս մատուցանել Ձեր Ս. Հայրութեան, որով խնդրանաւ պիտ՚ըլլաք մեր այս մասին ունեցած սկզբանց, կարծեաց եւ դատաստանց. սոյն գրուածն այնպէս կրծուի մեզ՝ թէ բաւական պիտ՚ըլլայ դգացնել Ձեր Ս.Մեծապատուութեան որ Մատնաժողովս ինչ խորհուրդներով պատշաճ դատած է իւր պարտաւորած տեղեկագիրը սոյն եղանակաւ ամբողջացնել։

Մեր ազգը դէպ ի լուսաւորութիւն, յառաջադիմութիւն եւ ազատութիւն ընթանալ իրեն նպատակ ընտրած ըլլալով, այս երեք վսեմ ու դժուարին լաւութեանց իրականապէս տէր ըլլալու համար, անտարակոյս կպարտաւորի նաեւ լուսաւոր, յառաջադէմ, եւ ազատական ազգայ եւ ժողովրդոյ կենցաղոյն յարմարցնել իւր վիճակին. եւ այսպիսի առաջնորդ մ՚ընտրելու համար, Անդրիական կամ Ամերիկեան ժողովրդներու օրինակին հետեւիլն ամենէն նախամեծար դատուած է. այս երկու երկիրներու ժողովրդք, իրենց կենցաղ քաղաքութիւնն, անձնական կամ կառավարական հարստութեան վրայ հիմնած են. եւ այս հարստութեան խորհիմքը՝ մշտատեւութեան եւ առաւելութեան ամենամեծ օժանդակ ընդունած են ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ թէ քաղաքային եւ թէ ընտանեկան ճիւղերը. այս երկրորդը՝ թէպէտ եւ անուղղակի կերպով յարաբերութիւն ունի մեր ներկայ խնդրոյն հետ, սակայն Մատնաժողովոյս կոչումը լոկ ազգային ընդհանրական խնդրոյ մը համար ուղած ըլլալով, պարտաւոր է այժմ ի բաց թողուլ այս նկատմամբ ոեւէ դիտողութիւն, եւ կիսութիւ փոքր ինչ իւր կարծիքներն ու դիտողութիւններն յայտնել հոս քաղաքային անտեսութեան նկատմամբ, որ ազգակի յարաբերութիւն ունի իւր ներկայ պաշտօնէութեան հետ։

Քաղաքային անտեսութիւնն, երկու մասնից իրարու հետ ունեցած ներգործական կապակցութիւնէն կծնի. այս երկու

մարմիններին առաջինն եւ պիտառուն է ժողովուրդն, որ ամէն պաշտօնեութիւնն, նաեւ իւր ժողովրդային դատաստանն ակռայ պետն է. երկրորդ եւ միանգամայն ապիտանացուն է վարչական պաշտօնեութիւնն, որ ժողովրդեան օգտին եւ բարեբեռնութեան համար ծառայել ու գործելն իրեն սկզբունք եւ նպատակ ունենալու է. այս երկուքը միմեանց հետ վերօրէն դաշնակցելով, զարգացած եւ իրաւանց դերապոյն էութիւնն ի տես կը հանին. ժողովուրդն իր վարչութեան վրայ վստահ ըլլալով, անոր օգտաւէտ ձեռնարկութիւններուն ապարդիւն չհանելու, եւ զանի իր կանոյ մէջ խրախուսելու համար գրամական օգնութեամբ կիսպատակ անոր. այս դրամական օգնութեան, ընդհանրապէս **ՏՈՒՐՔ** անուանը կոչուած, ղոր ամէն անհատ պարտաւոր է վճարել ի ժամուն:

Եւ ասկայն տուրքի օրինաւորութիւնն հաստատելու համար ազգային ընդհանրական վիճակագրութիւնը խիստ կարեւոր է եւ անհրաժեշտ. Վարչային Կառավարութիւն մ'իր տարեկան ծախուց հաշուեյոյցը (budget) նախապէս կպատրաստէ, եւ ղոյն հայթայթելու համար, կառավարելի ժողովրդեան անդամոց թիւն իրեն հիմ բռնելով տուիճան առ տուիճան տուրք կսպահանջէ ամէն մէկ անհատէ:

Դժբաղդաբար, մեր մէջ ընկերային, կամ որ լաւագոյն եւս է ըսել **ՍՋՂԱՑԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ** մը չգոյութիւնը մեծամեծ արգելքներ կյարուցանէ այն անձանց առջեւ, որք մտադիր են քաղաքային անտեսութեան օրէնքը, գործադրողական շրջանի մէջ մտցունել. այսպէս մինչեւ յարդ, ոչ կեդրոնական վարչութեան տարեկան կամ տեսական ծախքն յայտնի եւ հրատարակուած է, ոչ ժողովրդեան կողմանէ իրը **ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ** տուրք վճարուած է, եւ ոչ իսկ ազգային կենդանական խնդիրներուն յօդուտ եւ նպաստիւ հայութեան չուծանւի մ'ատացած են:

Ուստի Մատենաժողովս, այս ամէնը նկատողութեան առնելէ ետքը, խորհելով որ տուրք միջոցի մէջ, վերոյիշեալ ամենէն լաւագոյն կրողութիւնն, իրաւ, մեր Ազգին մէջ դործադրու-

թեման մտայնները անհնարին է, եւ միանգամայն նկատելով՝ որ առօրեայ ամենակարեւոր խնդիրներու օրինաւոր լուծման յապաղումն առաւել ծանր ծանր զիւրանկր ի՛արատգրին Ս.ը-դին, պարզեց հետեւեալ խորհրդակ իր առաջնակարգ պաշտօնը լրացնելէ:

Ա. Պատրիարքարանի ներկայ դէմ ջնջուն դրաւչի չափ պատրաստ բառական խոչընդոտ մ՚է թէ Ձեր Արքեպիսկոպոսութեան եւ թէ հայ-ժողովրդեան վարչութեան յառաջդիմութեան, այդ օգուտ եւ աղաւաղական բաղձանքը լրանալը. մանաւանդ որ այս գումարին անվճար մնալն առաջին հարուածն մ՚է Պատրիարքարանի վարկին՝ որուն նեղ պարագայից մէջ անկարող է այս չափ գումար մ՚առնուլ եւ աննեակարեւոր գործ մը լծելու:

Բ. Գաւառացոյց մէջ ընդհանրական պատկերացումը ծաւալելու համար գաւառներէն ի Պոլիս պանդխտող հայ մանկտին յաւարտած չափ նոյն տեղւոյ հայ բնակչաց մտաւորական լոյս չամբելու անկարող վիճակի մէջ մնացած է:

Գ. Ս.ղբային Հիւանդանոցը բոլոր Թուրքիոյ եւ մանաւանդ Մայրաքաղաքս գանուղ թէ պօլսեցի եւ թէ գաւառացի հայերուն վերաբերեալ տեղ մ՚ըլլալով, գնապէս ամէն հայ անկարաբար պարտաւորեալ է քան իւր կարի նեղատանջ անոր կարեւոր ծախուց, սակայն այս նեղատան եղանակն եւ դիւրագոյն միջոցը, միենչեւ ցարդ կանոնաւորուելնէ եւ վարտահուելնէ ղեկ ըլլալուն յոյսով ատդիւնք մը չէ ունեցած:

Ա.յս երկը անհետզհետէ ընտանալու համար Մուսնաժողովս Ս.ղբին դիւրագոյն առաջարկութիւն մը ընէ, ընդհանուր ժողովրդային կասուր հանդանակութեամբ թէ Պարբերթանի պարոյկեցարոմը. թէ Գաւառացին ազգայնոյ յարոյ, կ. Պոլսոյ հետ փեղերութեան ընդհանուր վերջանալ մը բացուելը և թէ Հիդեան անդրանոցի արդէ երեք վիճակն բարեւոմը հաստատել:

Ա.յս երեքն ալ Ս.ղբին բարեկարգութեանն ու յառաջդիմութեանն ամենամեծ օժանդակներն են. եւ իւրաքանչիւր ղբայրն հայ անհատ կրնայ մեկնաբերել թէ Պատրիարքարանը կնդրանական պաշտօնեաներն մ՚ըլլալով առանց դրամական

բարւոքման երբեք կարող չէ լուծումն եւ արդ՝ եղծանակաւ Ազգին գործերը վատթով կատարել. Պատրիարքարանի պարտուց վճարումն անխափ ամէն հայու կպատկանի. թէ՛ պօլսեցին եւ թէ դաւառացին ի՛ նոյն իրաւանդ և ի՛ նոյն պարտն ունին առ այն. թէպէտ եւ այնպէս կարծողներ գտնուին թէ Պատրիարքարանը միմիայն դաւառացւոց կամ՝ մի միայն պօլսեցւոց յատկացեալ ըլլալով անոր պարտքն ալ վճարելը կամ միայն դաւառացւոց կպատկանի կամ միայն պօլսեցւոց. այս մասին մեր կարծիքը սա է թէ, քանի որ թէ դաւառացին եւ թէ պօլսեցին Հայք, առանց Պատրիարքարանի չեն կրնար իրենց ազգային ներքնական վիճակին ըստ արժանւոյն ներգաշնակաւորութեան մէջ պահել՝ բնապէս կպարտաւորին նաեւ անոր պարտուց վճարմանն ըստ կարի օգնել. իսկ որովհետեւ դաւառացին ազգայինք համեմատական թուով պօլսեցիներէն բազմապատիկ աւելի են, եւ իրենց վճարած դրամի գումարն ալ հետեւապէս պօլսեցւոց վճարածէն քանի պատիկ առաւելութեամբ չատ պիտ՝ըլլայ. ուստի եւ Մանաժոզոմս այնպէս յարմար կդատէ որ, հաւաքուած առակին մէկ մասովը, ց. Պօլսոյ մէջ դիշերօթիկ վարժարան մը բացուի. որպէս զի հարիւր ազգաց մանկունք հոն ձրիապէս դաստիարակուելով հայրենեաց մէջ ըստաւորութիւնը տարածելու միջոցներն ի գործ դնեն. ձկ խօսւի, ոչ՝ ֆէնէրպիչկ դպրոցն Նշդոչի ըլայ, Վաստաչի ազգայնոց համար պատասխանը պարզապէս:

Այս երկուքէն զատ կարդը կուգայ կարեւորագոյն հաստատութեան մը վրայ ալ քիչ մը խօսիլ. յայտնի է որ Ազգային Հիւանդանոցը թէպէտ եւ ի Պօլիս կառուցեալ, սակայն հոն անխափ կընդունուին թէ դաւառացիք եւ թէ պօլսեցիք. մանաւանդ որ հոն պատսպարուող դաւառացի ազգայնոց թիւն ամէն առեն պօլսեցիներէն աւելի է. այս այսպէս ըլլալով հանդերձ անոր ներքին կացութիւնը միշտ խեղճ եւ թշուառ ըլլալէ զատ արտաքին վիճակը ցաւալի անտեղութիւններով բոլորովին մահացած է. ի բաց թողլով անոր ամէն յարկերուն ներհատմամբ զատ զատ խօսիլը մանաւանդ Ձեր բարձրու-

թեան ուշադրութիւնը, դէպ ի բան խնդրոյն վրայ դարձնել հարկ կհամարիմք. Հիւանդասէրն եթէ օրինաւոր բարեկարգութեան մը վերածելու ձեռնարկութիւն մըլլայ՝ նախապէս չորս բժիշկներու շարունակ այցելութիւններն անհրաժեշտ են. պէտք են նաեւ հիւանդապահներ, ապառաւներ, վիրաբոյժներ եւայլն եւայլն, ատոնցմէ զատ, որք ըսկ ներքնոյն կվերաբերին, հարկ է նաեւ որ երկու կամ երեք բժիշկներ ամէն օր Մայրաքաղաքին այլեւայլ կողմերը դանուող Գաւառային պանդուխտ ազգայնոց բնակած պանդոկները շրջելով, հիւանդ եղողները ձրիապէս դարմանեն կամ անվիճապէս հիւանդասէրը պրկեն. այս եւ ատոնց նման շատ մը բարեկարգութեանց պէտք ունի նաեւ մեր Հիւանդանոցը:

Մանաւանդ վստահելով որ Սդրն թէ՛ ներկային եւ թէ ապագային օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանելով, իւր առ ժամանակեայ պաշտօնը վաստաւորութեամբ լրացնէ. այնպէս որոշեց որ վերանայ այս կամ այն մանաւանդ անձանց դիմելով անհատական նուէրներ հաւաքելու, իր այս դիտաղութիւնները Ձեր Ս.մին. Սրբազնութեան միջոցաւ ընդհանուր Սդրն ներկայացնէ եւ Տօքթօր Մ. Ութիւճեանի առաջարկութեանն եւ պատրաստած Տեղեկագրոյն համեմատ իւրաքանչիւր անհատի մէկ պարտական համար, ամսական փոստատառիկ վարձայ հաւաքէ, որու հաւաքման եղանակին որպիսութիւնը պիտի տեսնաք այն Տեղեկագրոյն մէջ:

Սրբազան Հայր, կարդալով ներկայս պարտականութիւնը պիտի տեղեկանաք, թէ Մանուկ ազգովջոյ պատրաստած Տեղեկագրոյն նպատակն երկու է:

Ա. Ընդհ. Վերջնական պարտքը մատրել:

Բ. Կ. Պոլսոյ մէջ, փոստատոմսի ազգայնոց համար, պոստոմներ պարբոպելա նպատակա տեղերուն գաղթ մը հիմնարկել:

Գ. Պարբերբերանի և Հիւանդոնոցի դերևոյ տարակ վիճակը բարեւոտել:

Ս.յս երկու կարեւոր կէտերը պէտք եղածին համեմատ ի գործ դրուելու համար, ազգայնոց ձեռնտուութեանը կա-

բան են. յոյս ունիմք որ Սրբազնութեանդ ազգասէր յորդորներոյն, եւ ազգայնոյ ազգասէր փափաքներոյն ու կամքը, Տեղեկագրոյս վերոյիշեալ երկք նպատակներն ալ փառաւոր կերպիւ կատարուին: Չի որչափ որ ալ, այս նուէրն, ամէն հայերու համար ստիպողական չէ, գարձեալ մեծ յոյս ունինք, որ չպիտի գտնուի հայ մը, որ այս նուէրին մասնակից ըլլալ չցաղձայ, քանի որ համոզուած ենք թէ, չգտնուիր հայ մը, որ Աղբին յառաջադիմութեանը չփափաքի:

Սրբազան Հայր,

Մասնաժողովս, ներկայ Տեղեկագիրը, Ձեր Սմինապատուութեանը ներկայացնելով, որչափ որ իր պաշտօնը յրաժուցած կհամարի միայն այն Տեղեկագիրը պատրաստելն իր պաշտօնն ըլլալը գիտնալով, այսու ամենայնիւ սա եւս պարտք կհամարի Ձերդ Սրբութեան յայտնել, թէ Սզգայինք պատրաստ են, այսպիսի նուէրի մը հաւաքման, եւ կապասեն Ձեր հրաւէրին. ուստի Հայրիկ, այս յաջող պարագայն եւս Ձեզ ծանօթացնելով:

Միաբանք

1870 Յունուար Սրբազնութեանդ

Սմինախոնարհ ծառայք

եւ Անդամք Մասնաժողովոյս,

ԱՓԱԶԱՐԿՈՂ

Ե Ւ

ՈՏԵՆԵՑԱՏ — Մկրտիչ Յակոբեան

ՈՏԵՆԵՓՈՒՐ — Տոքթօր Մ. Բ. Խրիմեանեան

Բարթող Մ. Գիւրճիպաշեան

Գէորգ Մկրտիչեան

Կարապետ Գ. Մկրտչեանց

Յ. Յ. Թիւլեան

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Ա. — Նուէր, Ազգին կեդրոնական պարտքը մաքրել, եւ Գաւառացի աղգայնոց համար, Կ. Պոլսոյ մէջ դիւերօթիկ դըպրոց մը բանալ, եւ աղգային թէ՛ Հիւադանոցի եւ թէ Պատրիարքարանի ներկայ ցաւալի վիճակը բարւոքելու համար:

Բ. — Վերոյիշեալ նուէրն, յօժարութեամբ տուող ամէն ազգայիններէ հաւաքել, տարի մը պառնէյու ղրուշ. սոյն 12 ղրուշն ամէն ամիս 40 ական փարայէն. իսկ ուզողն ազատ է, սոյն 12 ղրուշը, մէկ կամ մէկ քանի անգամէն վճարել:

Որպէս որ ալ, ամէն հայ, ինչ պառնէյու ղրուշ պալ պարտաւորեալ է, առելդը կոմբուսի առելցնել, նի կարող Ընդհայնի ազատ են, ըստ պատրուակաւ Տեղեկագրին, վերոյիշեալ Ի. յօդուածին, և պարտաւորեալ են երեսնց պատուոյ համարոյն վարուելով, ջնջաքուսար նուէրներով նպաստել:

Գ. — Հաւաքուած ստակն, ինչ որ ալ ըլլայ, մէկ ամ սրուան մէջ, սոյն դումարին կէսը պարտուց պիտի տրուի, (մինչեւ որ Ազգին կեդրոնական մնաուկին պարտքը լրանայ). իսկ միւս կէսը պիտի պահուի, Ազգին ընդհանրութեան վրայ տահուիթիւնն ունեցող, եւ մեկզմեկու պատասխանատու ճանչցուած, հինգ պատուաւոր անձանց երաշխաւորութեան ներքեւ. սա պայմանաւ որ, պահեստի դրուած ստակը, մինչեւ երեք ամիս (են չատը) ի սէր Ազգին բարօրութեան, սոյն հինգ Ազգայինք, Եւրոպական շահու օրինաց համեմատ, շահով հանդերձ վճարեն:

Դ. — Ազգային կեդրոնական մնաուկին պարտատարեալ ունեցած պահանջներէն բնաւ զեղջում չպիտի ըլլայ. իսկ երէ գտնուին այնպիսիները, որք յօժար սրտով, իրենց առնելիքէն որեւէ զեղջում ընել կուզեն, նոյն զեղջումին իրրեւ նուէր այսչափ տոմնակ ծախու առնելնին պիտի հրատարակուի, ինչպէս եւ պիտի նշանակուի թէ առնելնիքնին ամբողջապէս ընդունած են:

Ե. — Ա՛ս այժմ, մի քանի երկու հարիւր հազար (1,200,000) տոմնակ պիտի տպուի, պառնէյու ամոյ բաժնուած (հետեւեալ օրինակաւ), Պատառանական ֆաբռնոց, եւ հետզհետէ պէտք եղած ատեն, պէտք եղածին չափ տոմնակ պիտի տպուի, 15 օր առաջ լրագրոց միջոցաւ հասարակութեան իմաց տրուելով:

Զ. — Ա՛յս Ազգային նուէրին դործը գլուխ հանելու հա-

մար յատուկ Գործադիր ժողովն մը պիտի կազմուի և Պատրիարքական որոց մէջ պիտի գտնուին, մէկ Գանձապետ, մէկ Տօմարակալ, մէկ Տեսուչ, երկու Գրագիր, հինգ Գործակալ:

Ե. — Այդպիսին այս նուէրին յատկացեալ Գործադիր ժողովի անդամներն են, — անձնուէր Հոկոյ ժողով մը պիտի ընտրի Այդ ընդհանուր համարումն եւ պատասխանատու ճանչցուած հինգ հոգիէ բաղկացեալ, Ս. Պատրիարքին նախագահութեամբն, որոնց ընտրութիւնն ևս բայաքննակ որոշմանն յանձնուած է:

Զ. — Գործադիր Տնօրէնութեան տասն անձինքն ալ, պարտաւորուած են Հոկոյ ժողովոյ երաշխաւորութիւն տալ:

Թ. — Գործադիր անօրէնութեան աշխատութիւն տուող տասն անձինք երբեւ վարկ պիտի ընդունին, հատարուելիք գումարին 0/0 ին 7 1/2 ին:

Ժ. — Գործադիր անօրէնութեան տասը դործակալաց յատկացեալ վերոյիշեալ 0/0 ին 7 1/2 դրուշը հետեւեալ համեմատութեամբ պիտի բաժնուի, ինչպես,

			Դրուշ.
Մէկ Տեսչին համար	0/0 ին		1 1/2
Մէկ Հաշուակալին	»	»	1
Մէկ Գանձապետին	»	»	1
Երկու Գրագրոց	»	»	1
Հինգ Պաշտօնեայք	»	»	1 1/2
Ընդհանուր Ծախք	»	»	1 1/2
			7 1/2 Գումար:

ԺԱ. — Գործադիր Տնօրէնութենէն ուզուկի տումնակ առնողը, բացի Թաղական Խորհուրդներէն, երբեւ վարձ իրենց աշխատութեան պիտի ընդունին 0/0 ին 5 ին:

ԺԲ. — Իսկ Թաղական Խորհուրդք, 0/0 ին 7 1/2 պիտի ընդունին, սա պայմանաւ որ 0/0 ին 2 1/2, իրենց Թաղական ընտրութեան պիտի պահեն, եւ 0/0 ին 5ն ալ, իրենց միջնորդութեամբը տումնակ ծախողներու պիտի տան:

ԺԳ. — Գործադիր Տնօրէնութիւնը կինէք մը պիտի ունենայ Կինէ Գործադիր Տնօրէնութեան անուամբ:

ԺԴ. — Այս նուէրին համար յատկացեալ տումնակներուն օրինակը պիտի ըլլայ այսպէս,

Թիւ

Անուն

Հայրանուն

Մականուն

Ազգութիւն

Քաղ.

Թիւ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՒԻՐ

Վճարեց Մեծապատիւ _____

Ի ՊԱՏՈՒԱՌՈՒ

1º. Ազգային կեդրոնական պարտքը մարելու,

2º. Ի· Պօլսոյ մէջ գաւառացի ազգայնոց համար պատսպարան մը պատրաստելու նպատակաւ գիշերօթիկ դպրոց մը հաստատելու,

3º. Պատրիարքարանի և Հիւանդանոցի ներկայ ցաւալի վիճակը բարւոքելու համար։

ԺԵ. — Տոմսակները, Ս. Պատրիարքին եւ Գործադիր Տնօրէնութեան կնիքներով պիտի վաւերացուին:

ԺԶ. — Հարիւր տոմսակը մէկ կապ (կօչան) պիտի ըլլայ:

ԺԷ. — Ամէն մէկ կապ, հարիւր թիւ պարունակող տետր մի, պիտի ունենայ, որք պիտի վաւերացուին, ինչպէս տոմսակը, թէ Պատրիարքական, եւ թէ Գործադիր Տնօրէնութեան կնիքներով:

ԺԸ. — Պիտի ծանուցուի Հաստատութեան թէ, տոմսակ ծախու առնողը, պարտաւորեալ է, նախ եւ առաջ իր ընդունելու տոմսակին թիւը, տոմսակ ծախողին ձեռքը դնել նաեւ Պատրիարքական եւ Գործադիր Տնօրէնութեան կնիքներով վաւերացեալ տետրակին մէջ, առած տոմսակին թիւն եւ իր անունն, իր ձեռագիրը դրէ, եթէ դրել գիտէ. եթէ ոչ, գիտցողի մը ձեռագիր դրել տայ, մէկ խօսքով, էրէւ ըսուած, ոտք ըսայ. նոյնպէս ալ, տոմսակ ծախողը, պարտաւորեալ է տոմսակ առնողին անունն եւ թիւն (առած տոմսակին) տոմսակին կապին վրայ նշանակել:

ԺԹ. — Գործադիր Տնօրէնութիւնը, Գաւառապետ մէջ այս նուէրը հաւաքելու համար, պէտք եղած տեղեկագիրը պիտի խաւրէ, որուն պիտի ըլլայ տոյն Տեղեկագրոյս հետեւեալ յօդուածոյ համաձայն:

Ի. — Այս նուէրը, Գաւառներէն ժողվելու համար, Պատրիարքական Կոնդակաւ, Առաջնորդապետ պիտի խաւրուի. որք պատասխանատու պիտի ըլլան Ս. Պատրիարքին ընդունած տոմսակաց համար:

ԻԱ. — Պատրիարքն ալ, Գաւառներէն եկած ընկալագիրներն, եւ ժողվուած ստակը, Գործադիր Տնօրէնութեան պիտի յանձնէ. ընդունած տոմսակաց համեմատ:

ԻԲ. — Գաւառապետ համար, Առաջնորդին խրկուելիք տոմսակին քանակութիւնը, նոյն առաջնորդին վիճակին մէջ, գըտնուող աղգայնոց մէկ քառորդ թուոյն չափ պիտի ըլլայ:

ԻԳ. — Առաջնորդ մը, պարտաւորեալ է, ընդունած տոմսակին ընկալագիրն, որուն վաւերացեալ պիտի ըլլայ, թէ

Ա.ա.ջնորդին, եւ թէ Ա.ա.ջնորդին դանուած թաղին Թաղական Խորհրդոյ կնիքներով, Կ. Պոլիս Գործադիր Տնօրէնութեան անմիջապէս խաւրել։

ԻԲ. — Ա.ա.ջնորդն, ընդունած տոմսակները ծախելու համար, Թաղական Խորհրդոյ դործակցութիւնը պիտի խնդրէ, որուն ձեռօքը ծախուած տոմսակին համար 0/0 ին 10 ը քօմիսիօն պիտի ընդունի։

ԻԳ. — Ա.ա.ջնորդին դանուած վիճակին մէջ, ամէն Թաղական Խորհրդոյ պիտի բաժնուի 0/0 այս 10ը։

ԻԴ. — Ա.ա.ջնորդ մը, պարտաւորեալ է, ամէն ամիս, հաւաքուած ստակը Կ. Պոլիս խաւրել Գործադիր Տնօրէնութեան, ինչ որ ալ ըլլայ։

ԻԵ. — Ա.ա.ջնորդ մը պարտաւորեալ է, էն շատը, մինչեւ երեք ամիս իր ընդհանուր հաշիւը խաւրել, որնոր Գործադիր Տնօրէնութիւնն ալ, լրագրոյ միջոցաւ պիտի հրատարակէ։

ԻԶ. — Ա.ա.ջնորդ մը, եթէ վերոյիշեալ յօդուածին համեմատ, այսինքն երեք ամիան անդամ մը, իր ընդհանուր հաշիւը չխաւրէ, ինքն եւ Թաղական Խորհուրդն, Ազգային Վարչութիւնը, քաղաքական օրինաց համեմատ, իրենց ստորադրութեանը փոխարէնը պիտի պահանջէ։

ԻԷ. — Թէ Պօլսոյ եւ թէ Գաւառաց մէջ, Թաղական Խորհրդոց եւ Ա.ա.ջնորդաց խաւրուած տոմսակներն, եւ ամէն մէկ կտակին հետ, ընկերացած հարիւր թիւ պարունակող լրացած կտակներն ու տետրակները, վերոյիշեալ Գործադիր Տնօրէնութեան պիտի դառնան, որպէս զի, այս նուէրին մասնակցող ամէն հայոց անուններն, եւ իրենց բնակած թաղաքները, այս նուէրին համար, ի Պատրիարքարան գանուելիք Ցիշատակարանի մէջ արձանագրուին, եւ գիւրութիւն ըլլայ, ամէն անոնց, որք կփափաքին այն նուէրին ընդհանուր հաշիւն եւ նուիրատուաց անուններն աչքէ անցնել եւ քննել, որ միշտ պատրաստ պիտի ըլլայ ի Պատրիարքարան, Գործադիր Տնօրէնութեան Դրասենեակը։

ԻԸ. —Գործադիր Տնօրէնութիւնը պատասխանատու է, ամէն ամիս իր հաշիւն եւ հաւաքած տուրքն, Հսկող Ժողովոյ յանձնել։

ԻԹ. —Հսկող Ժողովը ալ, պատասխանատու է, իրեն յանձնուած տուրքին կէսովը, Սպրին կեդրոնական պարտքը վճարել, պարտատէրոց ձեռքէն ընկալագիր առնելով, եւ կէսն ալ, Տեղեկագրոյս Ե.րորդ յօդուածոյն համեմատ, հինգ պատասխանատու անձանց յանձնել, որոնցմէ ալ նոյնպէս ընկալագիր առնելով, Գործադիր Տնօրէնութեան յանձնելու է։

Լ. Պահեստի եղած դրամարն, երեք ամիսն անդամ մը, հաւաքուած դրամարին համեմատ, Հսկող Ժողովոյ եւ Գործադիր Տնօրէնութեան միջոցաւ կամ միջնորդութեամբ անշարժ ստացուածքի վերածուելու է, ըստ նոր լծդրելիք կալուածական օրինաց։

ԼԱ. —Անշարժ ստացուածոց կալուածական դիրքերը (Ե.Ե.) Հսկող Ժողովոյ քով պիտի պահուին։

ԼԲ. —Հսկող Ժողովը առաջին ամիսուան եղելութեան հրատարակութեան հետ, պարտաւոր է, ազդարին կեդրոնական պատգին ալ մանրամասն կերպով հրատարակել ի լուր Հասարակութեան. նոյնպէս ալ, Հիւանդանոցի եւ Գաղիլարգարանի առջի տարիներու բաղդատմամբ մէկ տարուան մէջ գոյանալիք բոլոր, բոլոր ունեցած եկամուտներէն, որոնք եւս մանրամասնաբար հրատարակուելէն վերջը, պիտի սկսի Հսկող Ժողովը Ս. ամսուան գործադրութիւնն ընել, Տեղեկագրոյս Գ. յօդուածին համեմատ։

ԼԳ. —Սմին եղելութիւն, այս նուէրին վերաբերեալ, անմիջապէս պիտի հրատարակուի լրագրոյս միջոցաւ։

ՏԻՐ ԵՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

ՏՕՔԹՕՐ Ս. Բ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԳՐԱՍՆԵՒԱԿԱՆ Է, ՊՂՒՏՊԻՒ. ՏԻՒՐՔԻ-ԽԱՆ ԹՒԻ 13

Կ. ՊՕԼԻՍ. Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ը. ՏԻՒԼԻՃՃԵԱՆ.